
I LUKU
TYÖVÄENLIIKKEEN ALKU
JA MARXILAISUUDEN LEVIÄMINEN VENÄJÄLLÄ
(vuodet 1883—1894)

1. Kapitalismin kehitys ja kansanjoukkojen asema Venäjällä
19. vuosisadan jälkipuoliskolla

Tsaristinen Venäjä oli Euroopan takapajuisimpia maita. Kapitalismi alkoi kehittyä täällä verraten myöhään. Vielä 19. vuosisadan puolivälissä Venäjällä vallitsi maaorjuus, jonka aikana talonpoikia voitiin myydä ja ostaa kuin elukoita, kuin esineitä. Epävapaan maaorjan työn tuottavuus oli vähäistä ja tällaiselle työlle perustuva maatalous hyvin takapajuista. Myöskään teollisuus, joka tarvitsi vapaata työvoimaa ja kotimaisia markkinoita, ei päässyt kehittymään kunnolleen. Tavarataloudellisten kapitalististen suhteiden kehitys vaati maaorjuuden hävittämistä, mutta maaorjuutta kannattavat tilanherrat vastustivat sitä jyrkästi.

Maaorjuusjärjestelmän mädännäisyys ja sen vahingollisuus maan kehitykselle kävi yhä tuntuvammaksi. Sen osoitti erittäin havainnollisesti Krimin sota (1853—1856). Taloudellisen välttämättömyyden pakosta ja kasvavien talonpoikaislevottomuuk-sien uhkaamana tsaarin hallituksen piti lakkauttaa maaorjuus v. 1861.

Maaorjuuden kukistuttua Venäjällä alkoi kehittyä verraten nopeasti kapitalismi, ennen kaikkea teollisuudessa. Tehtaiden lukumäärä kasvoi vuodesta 1866 vuoteen 1890 enemmän kuin kaksinkertaiseksi, 2,5—3 tuhannesta 6 tuhanteen. Kone syrjäytti vähitellen käsityön. Ilmaantui silloisiin oloihin nähden valtavan suuria koneistettuja tehtaita, joissa oli tuhansia työläisiä. Suuria, yli 100 työläistä käsittäviä tuotantolaitoksia oli v. 1890 vajaat 7 prosenttia tuotantolaitosten kokonaisluvusta, mutta niiden osuus koko teollisuustuotannossa teki enemmän kuin puolet. Rautatieverkko kasvoi yli seitsenkertaiseksi, 4 tuhannesta 29 tuhanteen kilometriin. Suuret kaupungit — taloudellisen, poliittisen ja kulttuurielämän keskuksset — kasvoivat nopeasti. Syntyi uusia teollisuusalueita: Donetsin laakion

kivihiilialue (Donbass), Bakun nafta-alue. Nuo kaikki muutokset tapahtuivat neljännesvuosisadan, yhden ihmispolven aikana.

Kapitalismin kehitys aiheutti perusteellisia muutoksia väestön luokkakokoonpanossa. Maaorjuuden ajan Venäjällä oli ollut kaksi perusluokkaa — tilanherrat ja talonpojat. Kapitalismin kehittyessä astuivat yhteiskuntaelämän areenalle porvaristo ja proletariaatti. Porvaristo, joka oli syntynyt jo maaorjuuden aikana, kasvoi nopeasti, rikastui, kehittyi suureksi taloudelliseksi voimaksi.

Kapitalistisen teollisen suurtuotannon syntyessä ja kehityessä ilmaantui ja kasvoi nykyaikainen teollisuusproletariaatti. Yksistään suurissa tehtaissa, vuoriteollisuudessa ja rautateillä oli v. 1890 1.432.000 työläistä — kaksi kertaa enemmän kuin v. 1865. Noin puolet teollisuustyöläisistä (48,3%) oli keskittynyt suuriin, yli 500 työläistä käsittäviin tuotantolaitoksiin. Tehdastyöläiset muodostivat palkkatyöläisten valtavan armeijan ydinjoukon. V. I. Leninin laskelmien mukaan Venäjällä oli 19. vuosisadan lopulla noin 10 miljoonaa palkkatyöläistä teollisuudessa, rautateillä, maataloudessa, rakennustöissä, metsätaloudessa, maankaivutöissä jne.

Koneellisen suurtuotannon ja teollisuusproletariaatin ilmaantumisen oli edistyksellinen ilmiö. Mutta Venäjän muuttuminen kapitalistiseksi maaksi tapahtui, kuten kaikkialla muuallakin, työtätekevien riiston voimistumisen pohjalla. Tehtaiden määrällistä kasvua, rautateiden rakentamisen voimistumista ja työläisten lukumäärän lisääntymistä osoittavien numerotietojen takana oli kansan kärsimyksiä, sen kyyneleitä ja verta. Joukkojen asema oli sitäkin sietämättömämpi, kun kapitalistisen riiston ohella oli olemassa vielä maaorjuudellistakin sortoa.

Maaorjuus lakkautettiin siten, että maaorjanomistajat, tilanherrat, säilyttivät etuoikeutensa ja valtansa. „Vapautuksen” yhteydessä talonpoikia ryöstettiin mitä tunnottomimmin. Tilanherrat lohkaisivat itselleen enemmän kuin viidenneksen siitä maasta, jota talonpojat olivat aikaisemmin viljelleet. Talonpojat nimittivät noita heiltä pois otettuja maita „otrezkoiksi”. Jäljelle jääneet maat tsaarivalta pakotti talonpojat lunastamaan moninkertaiseen hintaan. Ei ole ihme, jos talonpojat vastasivat „vapautukseen” joukkoliikehtimisillä, jotka tsaarivalta tukahdutti julmasti. „Vapautuksensa” jälkeen talonpojat suorittivat melkein puolen vuosisadan ajan lunastusmaksuja tilanherroille omalla hiellään ja verellään kostuttamista maistaan. Tsaarin hallitus lakkautti lunastusmaksut vasta vallankumouksen pakotamana v. 1907.

Tilanherrat säilyttivät valtavat maarikkautensa ja valtansa. Ensimmäinen ja suurin tilanherra oli tsaari. Yksistään tsaariperheellä oli Euroopan-Venäjällä 7 miljoonaa desjatiinaa maata, siis enemmän kuin puolella miljoonalla talonpoikaisperheellä. Yksityisomistuksellisten maiden kokonaismäärästä, 91,5 miljoonaa

nasta desjatiinasta, kuului 70-luvun lopulla yli 73 miljoonaa desjatiinaa aatelisille tilanherroille. Tilanherrain suurmaanomistus oli perustana puolittain maaorjuudelliselle riistolle. Talonpoikain oli pakko vuokrata orjuuttavilla ehdoilla maata tilanherroilta; hoitaa tilanherran maat omilla työkaluillaan ja hevosillaan, luovuttaa tilanherralle puolet sadostaan. „Työllä-maksu”, kahdaviljelys, lunastusmaksut merkitsivät, että maaseudulla oli säilynyt varsin tuntuvia maaorjuuden jäännöksiä.

Kapitalismi kehittyi myös maaseudulla eikä vain kaupungissa. Talonpoikaistalous muuttui yhä enemmän luontoistaloudesta tavarataloudeksi, tuli yhä enemmän riippuvaiseksi markkinoista. Kilpailu kehittyi, maan vuokrausta ja ostoa esiintyi yhä laajemmassa mitassa, maataloustuotanto keskittyi yhä enemmän varakkaimpien talonpoikien käsiin. Kapitalismin vai-
kutuksesta tapahtui talonpoikaiston jakautuminen: muodostui kulakisto (maalaisporvaristo) ja köyhälistö (maalaisproletaarit ja puoliproletaarit, kuten V. I. Lenin sanoi). 19. vuosisadan lopulla oli 10 miljoonasta talonpoikaistaloudesta köyhiä noin 6,5 miljoonaa, keskivarakkaita 2 miljoonaa ja kulakkitalouksia 1,5 miljoonaa.

Tilanherrat ja kulakit orjuuttivat talonpoikia saattaen heidät kurjuuteen ja nälkäkuolemaan. Katovuodet ja nälänhätä olivat usein toistuvia ilmiöitä maaseudulla. Vuonna 1891 40 miljoonaa talonpoikaa joutui hirveään nälänhätään. Hätä ajoi talonpoikia pois kotikylästä etsimään ansiotöitä. Tällaisia talonpoikia oli 90-luvun lopulla valtavasti paljon: maaseudulta poistui vuosittain 5—6 miljoonaa ihmistä. Huomattava osa heistä jäi kokonaan kaupunkeihin, tehtaisiin ja muuttui työläisiksi.

Talonpoikain kohtalo oli katkera. Äärettömän vaikeissa oloissa elivät myös työläiset, jotka olivat täydellisesti kapitalistien ja tsaarin viranomaisten vallassa. Työpäivä oli 12—13-tuntinen ja tekstiilitehtaissa jopa 15—16 tuntinen. Min-käänlaista työnsuojelua ei ollut. Palkkausehdot olivat äärimmäisen raskaita. Palkat olivat kurjia riittäen hädin tuskin niukkaan elatukseen. Mutta noita mitättömän vähäisiäkin ansiotuloja kavennettiin kaikin tavoin. Työläisiä petettiin palkanmaksussa, palkka maksettiin epäsäännöllisesti, isännän harkinnan mukaan. Työläisen täytyi ostaa elintarvikkeita velaksi tehtaan kaupasta ja maksaa moninkertainen hinta pilaantuneesta tavarasta. Työläisiä kuristettiin erittäinkin sakoilla. Niihin meni usein kolmannes, jopa 40% palkasta, ja niitä perittiin jos mistä syystä. Laajassa mitassa käytettiin naisten ja lasten työtä. He tekivät työtä yhtä paljon kuin miehetkin, mutta saivat palkkaa huomattavasti vähemmän.

Suurin osa työläisistä asui tehtaan kasarmeissa ja yhteisissä „makuuhuoneissa”, joissa oli kaksi tai kolme kerrosta makuulavitsoja. Pienen huonepahasen nurkissa asui 3—4 perhettä. Kaivostyöläiset asuivat tavallisesti hökkeleissä tai maamajoissa.

Ankara työ ja kurja elämä aiheuttivat joukoittaista sairautta, näännyttivät työläisiä ja olivat syynä heidän ennenaikaiseen kuolemaansa, lasten suureen kuolleisuuteen.

Maaorjuuden jäännökset tuntuivat erikoisen voimakkaasti maan yhteiskunnallisessa ja poliittisessa elämässä. Poliittisen järjestelmänsä puolesta Venäjä oli rajoittamaton monarkia, ts. valta kuului täydellisesti ja jakamattomasti tsaarille, joka säätii lait ja nimitti ministerit ja virkamiehet oman harkintansa mukaan, kokosi ja käytti kansan varoja ilman valvontaa. Tsaaristinen monarkia oli olemukseltaan taantumuksellisten tilanherrain diktatuuria. Näillä oli kaikki poliittiset oikeudet, he nauttivat kaikkia etuoikeuksia, heidän hallussaan olivat kaikki tärkeimmät valtionvirat, he saivat kansan varoista avustuksina valtavia summia. Tsaarin hallitus tuki suurtehtailijoita, finanssi- ja teollisuusporhoja. Kansalla ei ollut Venäjällä minkäänlaisia poliittisia oikeuksia. Se ei saanut vapaasti kokoontua, lausua julki mielipiteitään eikä esittää vaatimuksiaan, yhtyä vapaasti liitoiksi ja järjestöiksi, julkaista vapaasti sanoma- ja aikakauslehtiä ja kirjoja. Lukuisa armeija santarmeja, urkkijoita, vanginvartijoita, poliisikonstaapeleja, stražnikkoja, urjadnikkoja, ispravnikkoja * ja maapäällikköjä suojeli tsaaria, tilanherroja ja kapitalisteja kansalta.

Tsaarin hallitus pelkäsi, että tiedon valo tekee kansan tottelemattomaksi. Siksi se piti kansaa pimeydessä. Kansanvalistusministeriö oli oikeastaan kansan tietoisuuden pimittämisen elin. Koululaitosta varten myönnettiin vain ropoja: siihen käytettiin kaiken kaikkiaan 80 kopeekkaa henkeä kohti vuodessa. „Kyökkipiian lapsia”, joiksi työläis- ja talonpoikaisnuorisoa ylenkatseellisesti nimitettiin, ei päästetty oppi- eikä korkeakouluihin. Melkein neljä viidesosaa väestöstä oli luku- ja kirjoitustaidotonta. Tsarismi piti kansaa paitsi aineellisessa, myös henkisessä kurjuudessa.

Tsaristinen Venäjä oli kansojen vankila. Kansallisuussorttoon olivat syytä Venäjällä riistäjäluokat ja tsaarivalta valtiokoneistoiheen. Ei-venäläiset kansat, jotka muodostivat väestön enemmistön — 57 prosenttia väestöstä, olivat täysin oikeudettomia, saivat kärsiä loputtomia nöyryytyksiä ja loukkauksia. Lakia ja oikeutta jakoivat niille tsaarin virkamiehet. Ei-venäläisten kansojen kansallinen kulttuuri oli hillittömän vainon kohteena. Monia kansoja kiellettiin julkaisemasta sanomalehtiä ja kirjoja sekä opettamasta lapsia äidinkielellä. Idässä väestö oli kokonaan lukutaidotonta. Tsaarin hallitus lietsoi tarkoituksettisesti kansallisuusvihaa, nimitti ei-venäläisiä kansoja virallisesti „inorodtseiksi” („muukalaisiksi”) ja yritti kasvattaa venäläisiä halveksimaan näitä kuin alempaa rotua. Tsaarin viran-

* *stražnikka, urjadnikka, ispravnikka* — tsaristisen Venäjän maapoliisin eri arvoasteita. *Suom.*

omaiset yllyttivät kansoja toisiaan vastaan, järjestivät juutalais-pogromeja, armenialaisten ja aserbeidžanilaisten välisiä verilöylyjä. Tsarismi oli ei-venäläisten kansojen pyöveli ja kiduttaja.

Maaorjuuden jäännökset pidättivät maan kehitystä. Noin viisi kuudennesta koko väestöstä oli 19. vuosisadan lopulla maatalousväestöä. Maassa oli vallitsevana talonpoikien vähätuottoinen pientalous. Kapitalismin kehityksestä huolimatta Venäjä pysyi taloudellisesti takapajuisena maatalousmaana.

Vuonna 1897 suoritetun väenlaskun tiedot antavat likipitäisen kuvan tuon kauden Venäjän luokista. Venäjän väkiluku oli yhteensä 125,6 miljoonaa henkeä. Väestön perusosan muodostivat talonpojat, joista kaksi kolmannellestä oli köyhiä. Melkein viidenneksen väestöstä muodostivat työläiset perheineen. Suunnilleen yhtä paljon oli varakkaisiin kerroksiin kuuluvia — kulakkeja, pienliikkeen omistajia, porvarillista sivistyneistöä, virkamiehistöä jne. Suurporvaristoa, tilanherroja ja korkeita virkamiehiä oli noin kaksi prosenttia.

Työätekevät joukot — työläiset, maalaisköyhälistö, keski-varakkaat talonpojat, käsityöläiset — muodostivat melkein neljä viidennestä koko väestöstä. Ja tätä kansan valtavaa enemmistöä sorti ja orjuutti kourallinen tilanherroja ja kapitalisteja, joiden uskollisena suojavartiona oli tsaarin hallitus. Kaupungin ja maa-seudun miljoonat omistamattomat ja orjuutetut työätekevät muodostivat valtavan vallankumouksellisen voiman. Mutta tämä voima piti *järjestää*, sitä piti *valistaa* poliittisesti, se oli saatava tuntemaan selvästi omat etunsa ja sorrosta vapauttavan taistelun tiet, *liitettävä* se työväenluokan ympärille.

Maaorjuuden lakkauttaminen ei poistanut talonpoikain ja tilanherrojen välisiä ristiriitoja, vaan toi niiden lisäksi uusia ristiriitoja — työläisten ja kapitalistien väliset luokkaristiriidat. Kapitalismin kehitys Venäjällä kärjisti kaikkia luokkaristiriitoja maassa. Työätekevät joukot joutuivat kärsimään sekä kapitalistisesta riistosta että maaorjuudellisen sorron jäännöksistä. Kansan ja koko yhteiskunnallisen kehityksen edut vaativat ennen kaikkea maaorjuuden jäännösten hävittämistä ja tsaarin itsevaltiuden kukistamista.

Venäjä ei ollut 19. vuosisadan lopulla enää samanlainen kuin mitä se oli ollut vuoteen 1861. Lenin luonnehti silloista tapahtumien kulkua seuraavalla tavalla:

„Maaorjuudellisen Venäjän tilalle astui kapitalistinen Venäjä. Paikallaan asuvan, poljetun, kotikyläänsä kiinni kasvaneen, pappeja uskovan ja „esivaltaa” pelkäävän maaorjatalonpoijan tilalle nousi talonpoikien uusi sukupolvi, joka kävi muualla ansiotöissä, kaupungeissa ja oppi yhtä ja toista kulkurielämän ja palkkatyön karvaasta kokemuksesta. Suurkaupungeissa, tehtaissa ja tuotantolaitoksissa työläisten lukumäärä on yhä kasvanut. Työläiset ovat

vähitellen alkaneet muodostaa liittoja käydäkseen yhteistä taistelua kapitalisteja ja hallitusta vastaan. Käydessään tätä taistelua Venäjän työväenluokka on auttanut miljoonia talonpoikia nousemaan, suoristautumaan, luopumaan maaorjien tavoista” (Teokset, 17. osa, s. 72).

Näiden tapahtumien seurauksena oli vallankumouksellisen liikkeen voimistuminen Venäjällä.

2. Vallankumoukselliset demokraatit ja narodnikit. Ensimmäiset työväenjärjestöt

Venäjän vallankumouksellisella liikkeellä on tapahtumarikas ja maineikas historiansa. Maaorjuudellinen sorto, joka oli tuominut kansan sietämättömän raskaaseen raadantaan ja kurjuuteen, kahlinnut maassa kaiken elävän, synnytti joukkojen keskuudessa tyytymättömyyttä ja vastarintamielialaa. Tämä tuli esiin kapinoina ja levottomuuksina. Vallankumouksellinen ajattelu Venäjällä johti juurensa taistelusta, jota talonpoikaisjoukot olivat käyneet maaorjuutta vastaan. Luokkataistelun otollinen maaperä kasvatti jo maaorjuuden kaudella, 19. vuosisadan 40—50-luvuilla, sellaiset suuret vallankumoukselliset demokraatit kuin V. G. Belinski, A. I. Herzen, N. A. Dobroljubov ja N. G. Tšernyševski. Heidän toiminnassaan ilmeni syvä viha kaikkia yhteiskunnallisessa elämässä esiintyviä maaorjuuden ilmiöitä vastaan, he puolustivat kiihkeästi maan edistyskehitystä. He taistelivat uhrautuvasti kansan etujen puolesta ja esittivät huomattavaa osaa Venäjän kansojen vapausliikkeessä. Erittäin suuri vaikutus oli 19. vuosisadan jälkipuoliskon eturivin venäläisiin ihmisiin N. G. Tšernyševskillä — Venäjän vallankumouksellisten demokraattien johtajalla, esi-marxilaisen kauden huomattavimmalla vallankumouksellisella ajattelijalla.

Vallankumoukselliset demokraatit etsivät hellittämättä ja tiedonhaluisina oikeaa teoriaa, joka olisi ollut aseena kansan vapauttamiseksi itsevaltiudesta ja riistosta. He pitivät kansaa oikeutetusti yhteiskunnallisen kehityksen liikkeellepanevana voimana. Mutta he eivät käsittäneet, eivätkä voineetkaan vielä käsittää yhteiskunnan uudistamista työväenluokan historialliseksi tehtäväksi.

Vallankumoukselliset demokraatit olivat talonpoikaisvallankumouksen ideologeja. Taisteluhenkinen demokratismi ja utooppinen sosialismi sulautuivat heidän katsoimuksissaan erottamattomaksi kokonaisuudeksi. Yhteiskunnallisen sorron vastustaminen synnytti alussa kaikkialla Euroopassa utooppisia sosialistisia oppeja. Utopistisosialistit tuomitsivat kapitalismin ja haaveilivat paremmasta yhteiskuntajärjestelmästä voimatta kuitenkin osoittaa oikeaa ulospääsyä, sillä he eivät nähneet

sitä yhteiskunnallista voimaa, joka pystyy luomaan sellaisen uuden yhteiskunnan, missä ei ole ihmisen harjoittamaa toisen ihmisen riistoa. Venäjän sosialistiutopistit, jotka erotukseksi Länsi-Euroopan utopisteista tahtoivat uudistaa maan talonpoikaisvallankumouksen avulla, kuvittelivat voitavan siirtyä sosialismiin kyläyhteisön kautta. Venäjällä ennen vallankumousta olleelle kyläyhteisölle oli luonteenomaista maan yhteisomistus. Kukin maalaisisäntä sai maaosuuden väliaikaiseen käyttöönsä; aika ajoittain maa jaettiin uudelleen henkiveroa maksaneiden perheenjäsenten mukaan. Ja tätä kyläyhteisöä utopistisocialistit pitivät virheellisesti sosialismin ituna.

Maaorjuuden kukistumisen jälkeen Venäjällä voimistui vallankumouksellinen liike. Vallitseva asema tässä liikkeessä oli 1870-luvulla narodnikeilla. Nimitys „narodnikit” (sanasta народ=kansa) johtui siitä, että edistykselliset, mielialtaan vallankumoukselliset intelligentit, erittäinkin opiskeleva nuoriso, „lähtivät kansan keskuuteen”, maaseudulle, toivoen voivansa nostaa talonpojat vallankumoukseen tsaarin itsevaltiutta vastaan. Vallankumouksellinen narodnikkilaisuus oli laaja yhteiskunnallinen liike, jossa oli erilaisia virtauksia ja suuntavivahteita. Pääsuuntia siinä edustivat M. A. Bakunin, P. L. Lavrov, P. N. Tkatchev. Mutta Venäjän kehityksestä kaikilla narodnikeilla oli sama käsitys. He olivat talonpoikaisdemokratian ideologeja, luulivat venäläistä elämänjärjestystä erikoiseksi, olivat sitä mieltä, että kyläyhteisö on maan sosialistisen kehityksen lähtökohta. Siitä syystä he uskoivat talonpoikaisen sosialistisen vallankumouksen olevan mahdollista Venäjällä. Ja se innoitti heitä, nostatti heitä sankarilliseen ja antaumukselliseen taisteluun tsaarin itsevaltiutta ja tilanherrain harjoittamaa sortoa vastaan. Narodnikkien joukossa oli sellaisia huomattavia kumousmiehiä kuin A. I. Željabov, I. N. Myškin, S. L. Perovskaja. Tsaarin pyövelit tekivät säälimättä selvää vallankumouksellisista narodnikeista: näitä hirtettiin, näännytettiin vankiloiden kidutuskammioissa, räkkättiin pakkotyöleireillä. Eräät vallankumoukselliset narodnikit olivat Venäjän vapausliikkeen historiassa ensimmäisiä, jotka alkoivat toimia tehdastyöläisten keskuudessa, vaikka eivät käsittäneetkään proletariaatin historiallista merkitystä. Osoittaen narodnikkilaisuuden luonteeltaan sekavaksi ja ristiriitaiseksi Lenin arvosteli kuitenkin korkealle narodnikkilaisuuden vallankumouksellisen talonpoikaisen demokratismin ja vallankumouskutsun.

70-luvun narodnikkilaisuus esitti tärkeää osaa Venäjän vallankumouksellisen liikkeen kehityksessä. Mutta narodnikkien valitsema taistelutie ja erittäinkin teoria, johon he pohjasivat, olivat perin virheellisiä. Vaikka he olivatkin vallankumouksellisten demokraattien vaikutuksen alaisia, heidän katsomuksensa merkitsivät monessa kysymyksessä taka-askelta. Narodnikkien katsomukset eivät olleet läheskään materialistisia, he

idealisoivat talonpoikaa ja heidän käsityksensä kansanjoukkojen osuudesta historiassa oli virheellinen. Virheellinen käsitys, että kyläyhteisö on maan sosialistisen kehityksen lähde, muuttui erikoisen vahingolliseksi uusissa historiallisissa oloissa, jolloin Venäjällä alkoi kehittyä kapitalismi ja ilmaantui teollisuusproletariaatti. Narodnikit eivät kuitenkaan käsittäneet uusia historiallisia olosuhteita. He väittivät, että kapitalismi on Venäjällä „satunnainen ilmiö”, eivätkä siitä syystä tunnustaneet työväenluokan edistyksestä, vallankumouksellista osuutta yhteiskunnan kehityksessä.

Elämä osoitti narodnikkien käsitykset talonpojan „kommunistisista vaistoista” täysin kestäättömiksi. Talonpojat suhtautuivat epäluuloisesti narodnikkien propagandaan, joka oli kaukana heidän eduistaan. Tsaarin hallitus vangitsi vallankumouksellisia satamäärin. „Kansan keskuudessa käynnin” epäonnistuminen ei murtanut kuitenkaan heti narodnikkilaisia harhakuvitelmia. Vuoden 1876 lopulla syntyi narodnikkien „Zemlja i volja” („Maa ja vapaus”) järjestö, joka perusti maaseudulle kannattajiensa vakinaisia siirtoloita toivoen voittavansa talonpoikaiston luottamuksen ja saavansa talonpoikaiston nousemaan vallankumoukseen. Mutta sekään ei tuottanut narodnikeille menestystä. Kiistat taistelun edelleen kehittämisen teistä kävivät yhä kärkevämmiksi. Vuonna 1879 „Zemlja i volja” jakaantui kahtia. Vähemmistöksi jäänyt osa narodnikeista pysyi entisellä kannalla: ei hyväksynyt poliittisesta vapaudesta käytävää taistelua, katsoen sellaisen taistelun olevan edullista vain porvaristolle. Se julisti, että kaikki maat, myös tilanherrojen maat on jaettava talonpoikien kesken, ja perusti „Tšernyi peredel” („Musta jako”) -nimisen järjestön.

Narodnikkien enemmistö yhdistyi „Narodnaja volja” („Kansan tahto”) järjestöksi. „Narodnaja volja” astui askeleen eteenpäin siirtymällä poliittiseen taisteluun itsevaltiutta vastaan. Mutta poliittista taistelua narodnajavoljalaiset eivät käsittäneet joukkojen taisteluksi, vaan salaliitoksi, jonka tarkoitusperänä oli tsaarin itsevaltiuden kukistaminen ja vallan valtaaminen pienen vallankumousjärjestön voimin. Taisteluokeinokseen he ottivat yksilöterrorin, ts. tsaarivallan erinäisten edustajien ja itse tsaarin murhaamisen, uskoen voivansa vallata vallan pelottelemalla ja desorganisoimalla hallitusta. Lähtökohtanaan narodnajavoljalaiset pitivät tässä väärää teoriaa aktiivisista „sankareista” ja passiivisesta „laumasta”. Tämän teorian mukaan historiaa luovat yksityiset huomattavat yksilöt, joita massa, kansa, „lauma” kuuliaisesti seuraa. Narodnajavoljalaisten taktiikka kahlehti joukkojen aktiivisuutta aiheuttaen siten vallankumoukselliselle liikkeelle vahinkoa, mikä joukkojen taistelun kehityksessä kävi yhä tuntuvammaksi.

Narodnikkilaisuus tuomitsi vallankumouksellisen liikkeen tappioon. Virheellinen teoria johti narodnikit väärälle tielle. He

eivät nähneet sitä historiallista voimaa, joka oli asettuva kansanjoukkojen johtoon taistelussa tilanherroja ja porvaristoa vastaan ja vievä tämän taistelun päätökseen. Tämä voima oli työväenluokka.

Petomainen riisto ja täydellinen poliittinen oikeudettomuus nosti työläisiä vastarintaan. Jo 60-luvulla oli levottomuuksia ja lakkoja. Vieläkin enemmän niitä oli 70-luvulla. Työläislevottomuuksia ja lakkoja oli kymmenen vuoden aikana (1870—1879) epätäydellisten tietojen mukaan 326. Ne olivat toistaiseksi vain vaistonvaraisia toimintoja, joihin epätoivon valtaan saadetut ihmiset ryhtyivät yrittäen vapautua sietämättömästä asemastaan tietämättä vielä, miksi he elävät kurjuudessa ja mihin heidän pitäisi pyrkiä.

Työläisten vaistonvarainen taistelu oli luokkatietoisuuden alkeellinen ilmenemismuoto: työläiset lakkasivat uskomasta, että heitä sortava järjestelmä olisi murtumaton, eivätkä halunneet enää tyytyä kaikkeen orjamaiseen nöyrinä, he alkoivat tajuta, että sortajille on tehtävä kollektiivista vastarintaa. Taistelun kuluksa työläisten keskuudesta alkoi nousta valvutuneita ja tietoisia työläisiä. Heistä tuli vallankumousmiehiä.

Vallankumouksellisessa liikkeessä oli silloin jakamaton valta-asema narodnikeilla, ja vallankumoukselliset työläiset joutuivat heidän vaikutuksensa alaisiksi, liittyivät läheisesti heihin. Mutta valvutuneimmat työläiset opiskelivat tiedonhaluisina. He etsivät kiihkeästi työläisten hädänalaisen aseman syitä ja heidän vapautuksensa teitä. Heillä oli jo tietty käsitys I Internationalesta ja eurooppalaisten työväenpuolueiden toiminnasta. He alkoivat saada ensimmäisiä venäjän kielelle käännettyjä Marxin ja Engelsin teoksia. He olivat Pariisin Kommunistien aikalaisia. Vallankumouksellinen työmies mietiskeli paljon niitä kokemuksia, joita Venäjän proletaarien joukkoesiintymiset olivat antaneet. Häntä ei voinut enää tyydyttää narodnikkien oppi, joka asetti työläiset avustajien osaan vallankumouksessa. Valvutuneet työläiset yrittivät löytää itselleen *omia* taistelu-teitä, luoda *omaa itsenäistä* järjestöä.

Ensimmäinen sellainen järjestö oli „Etelä-Venäjän työväenliitto”, joka perustettiin Odessassa v. 1875. Sen järjesti vallankumouksellinen intelligentti J. O. Zaslavski. Liittoon kuului noin 200 työläistä. Sillä oli kannattajia Donin Rostovissa, Harkovissa, Orelissa ja Taganrogissa. Liitto toimi noin vuoden ajan, kunnes tsaarin poliisi hajotti sen. „Etelä-Venäjän työväenliitto” asetti tarkoituksensa harjoittaa „aatteellista propagandaa työläisten vapauttamiseksi pääoman ja etuoikeutettujen luokkien sorrosta”, yhdistää työläiset „tulevaisuudessa alkavaan taisteluun voimassaolevaa taloudellista ja poliittista järjestelmää vastaan”. „Liitossa” tuntui vielä narodnikkilaisuuden vaikutus, esimerkiksi päätöksessä siirtoloiden perustamisesta maaseudulle talonpoikaiston keskuudessa tehtävää työtä varten. „Liiton”

historiallisena ansiona oli, että se levitti työväenliikkeessä poliittisen taistelun aatetta ja perusti proletariaatin itsenäisen järjestön.

1870-luvun puolivälissä myös Pietarin valveutuneet työläiset ryhtyivät luomaan omaa järjestöään, joka muodostui lopullisesti v. 1878 „Pohjois-Venäjän työväenliitto”-nimisenä. Sen järjestäjinä olivat huomattavat vallankumoukselliset työmiehet Viktor Obnorski ja Stepan Halturin. Tämän „Liiton” syntyminen merkitsi uutta huomattavaa edistystä työväenliikkeen kehityksessä. „Liiton” ohjelmassa julistettiin proletariaatin kansainvälisen solidaarisuuden aatetta ja mainittiin, että liitto „tehtäviensä puolesta liittyy läheisesti Lännen sosialidemokraattisiin puolueisiin”. „Liiton” päämäärä oli — „maassa vallitsevan poliittisen ja taloudellisen järjestelmän kukistaminen äärimmäisen epäoikeudenmukaisena järjestelmänä”. Lähin tehtävä — poliittisen vapauden hankkiminen. „Liiton” ohjelmassa tuntui vielä narodnikkien vaikutus: „Liitto” piti kyläyhteisöä sosialismin ituna.

„Pohjois-Venäjän liittoon” kuului noin 200 jäsentä. Se otti osaa useaan lakkoon, julkaisi lentolehtisiä, toi taisteluun järjestyneisyyttä. „Liitto” nautti arvovaltaa työläisten keskuudessa. Santarmit murskasivat „Pohjois-Venäjän liiton” vuosina 1879—1880, mutta sen asia ei kuollut. „Siis teidän sananne, työläiset, on viimeinen, teistä riippuu suuren Liiton kohtalo ja sosiaalisen vallankumouksen menestys Venäjällä” — tämä „Liiton” ohjelmassa annettu innokas kehotus syöpyi valveutuneiden työläisten tietoisuuteen.

Venäjän työväenluokka alkoi vähitellen asettaa laajakantoisia poliittisia tehtäviä. Taistelussa muovautuivat sen erinomaiset taistelukyky, vallankumoukselliset ominaisuudet. Työläisten keskuudesta nousi huomattavia vallankumousmiehiä. Enteellisenä kajahti moskovalaisen kutojan Pjotr Aleksejevin suuri ennustus oikeudessa v. 1877 Venäjän työväenluokan historiallisista tehtävistä: „Kohoa miljoonaisen työkansan jäntevä käsi, ja sotilaspistimin suojattu hirmuvallan ies on pirstoutuva tuhannen nuuskaksi!” Syntyivät proletariaatin ensimmäiset luokkajärjestöt. Mutta ne olivat vasta itsenäisen työväenliikkeen alkua. Valveutuneiden työläisten vapautuminen narodnikkilaisuuden painolastista kävi perin vaikeasti. Siitä on selvänä esimerkinä S. Halturin, joka „Pohjois-Venäjän liiton” hajottamisen jälkeen kieltäytyi järjestelmällisestä toiminnasta joukkojen keskuudessa ja kääntyi väärälle tielle taistelussaan itsevaltiutta vastaan — yksilöterroriin. Proletaarinen suuntaus ei kyennyt vielä erottautumaan narodnikkilaisuuden yleisestä virtauksesta.

Voidakseen erottautua yleisdemokraattisesta liikkeestä työväenluokan piti osoittaa itsensä erikoiseksi luokaksi muihin luokkiin verraten, *itsenäistyä aatteellisesti ja poliittisesti*. Sitä varten työväenliikkeen oli vapauduttava narodnikkilaisuuden

pikkuporvarillisesta ideologiasta ja pohjauttava marxilaisuuteen, proletariaatin todelliseen ideologiaan.

Marx ja Engels, proletariaatin suuret opettajat, suorittivat 19. vuosisadan puolivälissä mitä suurimman vallankumouksellisen mullistuksen tieteessä. Marx ja Engels muuttivat sosialismin *utopiasta tieteeksi*. He tutkivat kapitalismia, selvittivät sen kehityslait ja todistivat tieteellisesti, että kapitalismi on historiallisesti ohimenevä ilmiö, niin kuin oli ollut sitä edeltänyt feodaalinen järjestelmäkin, että kapitalismi itse luo tuhonsa edellytykset. Kapitalismin kehittyessä tapahtuu tuotantovälineiden keskittyminen: suuret tuotantolaitokset syrjäyttävät ja nielevät alinomaan pieniä ja keskinkertaisia. Työ ja tuotanto muuttuvat luonteeltaan yhä enemmän yhteiskunnallisiksi, mutta yhteisen työn tuloksen anastaa itselleen kourallinen kapitalisteja, koska tuotantovälineet kuuluvat näille. Siten kapitalismi itse luo sosialismin toteuttamista varten aineelliset edellytykset — suurtuotannon. Kapitalistisen tuotantotavan vaihtamiseksi sosialistiseksi täytyy kapitalistiluokan yksityisomaisuutena olevat tuotantovälineet muuttaa koko yhteiskunnan omaisuudeksi.

Mutta vallassaolevat riistäjäluokat eivät luovu omaisuudestaan, etuoikeuksistaan ja vallastaan vapaaehtoisesti. Tarvitaan yhteiskunnallista voimaa, joka kykenee lakaisemaan pois vanhan riistoyhteiskunnan ja luomaan uuden yhteiskunnan, jossa ei ole riistoa. Sellainen yhteiskunnallinen voima on *proletariaatti* — nykyisten työläisten luokka. Marx ja Engels todistivat, että työväenluokan maailmanhistoriallisena tehtävänä on olla kapitalismin haudankaivajana ja uuden, kommunistisen yhteiskunnan luoja. Kapitalismi itse synnyttää proletaareja — ihmisiä, joilla ei ole tuotantovälineitä ja joiden on pakko myydä työvoimaansa voidakseen elää. Proletariaatti kasvaa ja kehittyä sitä mukaa, kuin pääoma kasvaa. Muihin työtätekevien joukkoihin verrattuna proletariaatilla on kapitalistisessa yhteiskunnassa erikoinen asema. Työväenluokalla ei ole yksityisomistuksessaan tuotantovälineitä, sille ei ole mitään etua riistoon perustuvan yhteiskunnan säilymisestä; sillä ei ole vallankumouksessa muuta menetettävää kuin kahleensa. Yhteinen työ suurkaupunkien suurissa tehtaissa liittää työläisjoukkoja yhteen, totuttaa heitä kurinalaisuuteen, järjestää ja opettaa heitä yhteistoimintaan. Joka askeleellaan työläiset joutuvat vastakkain pävihollisensa, kapitalistiluokan, kanssa. Työläisten ja kapitalistien välinen taistelu käy yhä kärkevämmäksi. Kapitalistisen yhteiskunnan sorretuimpana luokkana proletariaatti on kiinnostunut koko yhteiskunnan perusteellisesta uudestijärjestämisestä, yksityisomistuksen, kurjuuden ja sarron täydellisestä hävittämisestä. Se ei voi vapauttaa itseään vapauttamatta samalla myös muita työtätekeviä joukkoja kaikesta riistosta. Siksi proletariaatti on vallankumouksellinen ja edistykseellinen luokka.

Marx ja Engels todistivat tieteellisesti, että kapitalistisen yhteiskunnan kehitys ja luokkataistelu johtavat kiertämättä kapitalismin tuhoon ja proletariaatin voittoon. Tuo voitto saavutetaan käymällä päättävistä ja leppymätöntä taistelua kapitalismia vastaan. Kapitalistisen omistuksen muuttamiseksi yhteiskunnalliseksi omistukseksi ja kapitalististen tuotantosuhteiden vaihtamiseksi sosialistisiin työväenluokan on johdettava kaikkia sorrettuja ja suoritettava sosialistinen vallankumous sekä pysytettävä oma poliittinen herruutensa, *proletariaatin diktatuuri*, voidakseen lannistaa riistäjien vastarinnan ja luoda uuden, luokattoman, kommunistisen yhteiskunnan.

Marx ja Engels opettivat, että työväenluokan voima on sen järjestyneisyydessä ja tietoisuudessa, siinä, että sillä on selvä käsitys päämäärästään ja tehtävistään, taistelun teistä ja keinoista. Jotta työväenliike voisi saavuttaa voiton, se täytyy aseistaa tieteellisen sosialismin teorialla. Marx ja Engels osoittivat siis välttämättömäksi sosialismin yhdistämisen työväenliikkeeseen, sillä vain tämän yhdistämisen kautta työläisten luokkataistelu muuttuu proletariaatin tietoiseksi taisteluksi kapitalistisen riiston hävittämiseksi. Sosialismin yhdistää työväenliikkeeseen *työväenluokan puolue*, joka ei edusta erillisten ammatillisten tai kansallisten työväenryhmien etuja, vaan koko proletariaatin yhteisiä etuja. Puolueen pitää osoittaa työväenliikkeelle sen poliittiset tehtävät ja lopullinen päämäärä. Siis jotta proletariaatti voisi kukistaa kapitalismin ja rakentaa kommunismin, sillä tulee olla oma *itsenäinen* puolue, kommunistinen puolue.

Marxilaisuus oli vaikuttava voima Länsi-Euroopan työväenliikkeessä 70-luvulla. Tämä seikka vaikutti tietyllä tavalla Venäjän vallankumoukselliseen liikkeeseen. Tieteellisen kommunismin luojat Marx ja Engels olivat yhteydessä moniin venäläisiin vallankumouksellisiin. He seurasivat heikentymättömällä mielenkiinnolla tapahtumain kulkua Venäjällä, olivat syvästi vakuuttuneita Venäjän tulevan vallankumouksen yleismaailmalisesta merkityksestä, opiskelivat venäjän kieltä voidakseen tutustua paremmin tähän maahan ja sen kansaan. Marx ja Engels antoivat ensimmäiset iskut narodnikkien opille. Artikkelissaan „Venäjän yhteiskunnallisista suhteista”, jonka kirjoittamiseen Marx otti välittömästi osaa, Engels arvosteli narodnikkilaisuuden tärkeimpiä „kulmakiviä” — käsitystä Venäjän erikoisista kehitysteistä, kapitalismin kehityksen kieltämisestä, kyläyhteisön idealisoimista ja sitä, ettei käsitetty Venäjän tulevaa vallankumousta luonteeltaan porvarilliseksi.

Marxin ja Engelsin erinäisiin teoksiin Venäjän edistyksellisimmät henkilöt tutustuivat jo vuosina 1840—1850. Mutta marxilaisuuden perustanlaskijain teosten leviäminen Venäjän vallankumouksellisten piirien keskuudessa alkaa vasta 70-luvulla. Erikoinen merkitys oli vuonna 1872 illegaalisesti julkaistulla

„Pääoman” I osan venäjännöksellä, joka yleensä oli tämän K. Marxin pääteoksen ensimmäinen käännös koko maailmassa.

„...venäläisille sosialisteille”, V. I. Lenin kirjoitti, „tuli teoreettiseksi pääkysymykseksi melkein heti „Pääoman” ilmestymisen jälkeen kysymys „kapitalismin kohtaloista Venäjällä”; tämän kysymyksen ympärille keskittyivät kii-vaimmat väittelyt, siitä riippuvina ratkaistiin tärkeimmät ohjelmakohdat” (Teokset, I. osa, s. 254).

Täten jo siihen aikaan, jolloin narodnikkilaisuudella oli jakamaton valta-asema vallankumouksellisessa liikkeessä, vallankumouksellisen ajattelun ja työväenliikkeen koko kehitys valmisteli Venäjällä maaperää marxilaisuudelle. Marxilaisuuden leviämistä varten ja erittäinkin sen viemiseksi voittoon Venäjän vallankumouksellisessa liikkeessä täytyi vapautua narodnikkilaisista katsomuksista, murskata ne aatteellisesti.

3. Plehanov ja „Työn vapautus” ryhmä. Marxilaiset kerhot Venäjällä. V. I. Leninin vallankumouksellisen toiminnan alku

Vuosina 1879—1880 Venäjällä muodostui vallankumouksellinen tilanne. Vuoden 1861 reformin jälkeen kansanjoukkojen asema oli huononnut. Niiden tyytymättömyys ankaraan sortoon ja täydelliseen oikeudettomuuteen kasvoi. Vuonna 1877 oli talonpoikaislevottomuuksia hyvin vajanaistenkin tietojen mukaan 11:ssä kuvernementissa, vuonna 1880 niitä oli jo 34:ssä Euroopan-Venäjän kuvernementissa. Myös työväenliike voimistui. Pietarissa oli 70-luvun lopulla suuria lakkoja. Vallankumouksellisten taistelu tsaarivaltaa vastaan aktivoitui. Vallassa olleen tilanherraluokan keskuudessa lisääntyi vallankumouksenpelko. Hallitsevalle huippukerrokselle tuli hätä käteen: milloin se voimisti poliisiterroria, milloin taas lupasi antaa perustuslain.

Työläiset ja talonpojat eivät kuitenkaan olleet vielä valmiita kukistamaan rohkealla ja päättävällä joukkotoiminnalla itsevaltiutta. Talonpoikaisto nousi vain hajanaisiin vaistonvaraisiin kapinoihin, ja proletariaatti oli vasta alkamassa vallankumouksellista taisteluaan. Porvaristo käyttäytyi pelkurimaisesti, pyyteli nöyrästi tsaarin hallitukselta pieniä reformeja ja itse asiassa auttoi itsevaltiuden lujittamista. Puuttui vallankumouksellista puoluetta, joka olisi ollut yhteydessä joukkoihin, tuntenut vallankumouksellisen teorian ja osannut arvioida tilanteen oikein ja esittää tieteellisesti perusteltuja taistelutunnuksia. Narodnaja-vojlalaiset olivat näet valinneet aivan väärän tien, yksilöterrorin tien. Maaliskuun 1. p:nä 1881 heidän onnistui murhata Aleksanteri II. Mutta tämän tilalle tsaariksi tuli Aleksanteri III. Tsaarin

vaihtuminen toiseen ei aiheuttanut mitään muutosta, itsevaltius alkoi sortaa vain entistä kovemmin joukkoja. Tsaarin hallitus siirtyi hyökkäykseen. Narodnajavoljalaiset murskattiin, sillä he olivat erillään kansasta. Vallankumouksen aalto laski.

Tappiosta sai alkunsa narodnikkilaisuuden syvä aatteellinen kriisi. Eräät narodnikit yrittivät herättää henkiin „Narodnaja volja” järjestöä, mutta tuloksetta. Suurin osa narodnikeista luopui kokonaan vallankumouksellisesta taistelusta. Niiden vallankumouksellisten eteen, jotka eivät halunneet luopua taistelusta, nousi kysymys: miksi Venäjällä ei tapahtunut tsaarin murhan seurauksena vallankumousta, minkälaisia ovat vallankumouksellisen liikkeen perspektiivit, mikä on se reaalinainen voima, joka voi toteuttaa sosialismin, mitkä ovat vallankumouksellisen liikkeen oikeat tiet ja keinot? Luonnollista oli, että vallankumouksellisten keskuudessa voimistui uuden vallankumouksellisen teorian etsintä. Siihen sysäsi ennen kaikkea narodnikkilaisuuden tuottama pettymys. Vallankumoukselliseen ajatteluun vaikutti huomattavasti työväenliikkeen kehitys Venäjällä ja Länsi-Euroopan proletariaatin saavuttamat menetykset.

Pieni ryhmä vallankumouksellisia narodnikkeja — „tšernopredelilaisia”, joiden oli ollut pakko siirtyä ulkomaille, alkoi tutkia innokkaasti marxilaisuutta ja tutustua huolellisesti Länsi-Euroopan työväenliikkeeseen. Se pohti vakavasti Venäjällä olleiden työväen lakkojen merkitystä ja mm. sitä omaa kokemustaan, jonka se oli saanut toimiessaan Venäjän valvutuneimpien proletaarien keskuudessa. Syyskuun 25. p:nä 1883 tämä ryhmä julkaisi ohjelmajulistuksen, jossa ilmoitti luopuvansa lopullisesti narodnikkilaisuudesta ja katsovansa välttämättömäksi erikoisen Venäjän työväenluokan puolueen perustamisen. Perustehtävikseen ryhmä ilmoitti marxilaisuuden levittämisen, vallankumouksellisten keskuudessa vallitsevan narodnikkilaisuuden arvostelemisen, Venäjän yhteiskunnallisen elämän tärkeimpien kysyntysten käsittelyn marxilaisuuden ja Venäjän työtätekevien etujen kannalta. Siten syntyi ensimmäinen venäläinen marxilainen järjestö — „Työn vapautus” ryhmä. Siihen kuuluivat G. V. Plehanov, P. B. Axelrod, L. G. Deutsch, V. I. Zsulitš ja V. N. Ignatov. Ryhmän perustajana ja johtajana oli G. V. Plehanov, marxilaisuuden lahjakas teoreetikko ja propagandisti.

„Työn vapautus” ryhmä ryhtyiikin propagoimaan marxilaisuutta. Tässä tarkoituksessa ryhmä venäjänsi ja painatti useita Marxin ja Engelsin teoksia, joista mainittakoon „Kommunistisen puolueen manifesti”, „Palkkatyö ja pääoma”, „Filosofian kurjuus”, „Ludwig Feuerbach”, „Tieteellisen sosialismin kehitys”, „Puhe kauppavapaudesta”, „Friedrich Engels Venäjästä” („Venäjän yhteiskunnallisista suhteista”), ja levitti niitä salaa Venäjällä. Teostensa eräisiin venäjänkielisiin laitoksiin Marx ja Engels kirjoittivat erikoiset alkulauseet. Plehanov kirjoitti

useita teoksia ja artikkeleja, joissa propagoi ja puolusti oivallisesti marxilaisuutta. Plehanovin teoksista venäläiset vallankumoukselliset löysivät vastauksen moniin heitä askarruttaneisiin kysymyksiin. Hänen silloisilla teoksillaan oli suuri merkitys venäläisten marxilaisten ensimmäisen polven kasvatamisessa.

Venäläisten marxilaisten ensimmäisenä teoksena oli Plehanovin kirjanen „Sosialismi ja poliittinen taistelu”, joka ilmestyi syksyllä 1883. Venäjän vallankumouksellisesta liikkeestä tekemänsä analyysin nojalla Plehanov osoitti, kuinka syvällisesti elämän mukainen on se Marxin väite, että kaikkalainen luokkataistelu on poliittista taistelua. Sosialismi ja poliittinen taistelu eivät ole keskenään ristiriidassa, vaan päinvastoin niitä ei voida erottaa toisistaan, ne on sidottava, yhdistettävä kiinteästi toisiinsa. Tie sosialismiin kulkee työväenluokan poliittisen taistelun kautta, sen kautta, että proletariaatti valloittaa valtiovallan. Vallankumouksellinen liike Venäjällä johtaa sosialismin yhdistymiseen työväenliikkeeseen, ja silloin tästä liikkeestä tulee voittoisa liike.

Narodnikkilaisuuden todistamiseksi virheelliseksi oli tutkittava Venäjällä tapahtuvia taloudellisia prosesseja, jotka silloin olivat vielä vähän tutkittuja. Vuonna 1885 ilmestyneessä Plehanovin kirjasessa „Erimielisyytemme” yritettiin ensimmäisen kerran analysoida marxilaisesti Venäjän taloutta.

Plehanov kumosi narodnikkien katsomukset, joiden mukaan kapitalismi oli Venäjällä „satunnainen ilmiö”, jolla ei ole edellytyksiä kehittyä ja joka Venäjällä oli heidän mielestään yleensäkin taantumista, regressiivinen ilmiö. Kotimaisten markkinoiden kehitystä, työläisten lukumäärää, kotiteollisuuden harjoittajien asemaa ja tehtaiden määrää koskevat tosiasiat puhuivat siitä, että Venäjä oli jo lähtenyt kulkemaan kapitalismin tietä. Väärin on voivotella tämän johdosta ja puhua „proletarismin mätäpaiseesta”, kuten narodnikit tekivät. Plehanov sanoi, että vallankumouksellisten tehtävänä on käyttää kapitalismin kehitystä vallankumouksen ja työtätekevien hyväksi. Mutta sitä varten vallankumouksellisten pitää käsittää, että kapitalismi luo mahtavan vallankumouksellisen voiman — proletariaatin, ja nojata tähän voimaan taistelussa itsevaltiutta ja kapitalismia vastaan.

Kokonaan väärä oli narodnikkien se käsitys, että kyläyhteisö on suojamuurina kapitalismia vastaan ja siltana sosialismiin siirtymistä varten. Kyläyhteisö oli ollut olemassa muinoin monessa maassa, mutta se oli hajonnut kapitalismin iskuista. Myös Venäjällä oli selviä merkkejä yhteisön hajoamisesta. Yhteisön sisällä tapahtui köyhien ja kulakkien erottumista. Koskei köyhillä talonpojilla ollut välineitä maansa viljelemistä varten, he luovuttivat sen kulakeille ja palkkautuivat näille batrakeiksi tai lähtivät etsimään muualta ansiotöitä.

Talonpoikaisköyhälistö oli jo riippuvainen kulakista ja koronkiskurista, yhteisö muuttui sille rasiukseksi. Sitä vastoin tsaarin hallitukselle kyläyhteisö oli edullinen nimenomaan välineenä, jolla kiskottiin veroja yhteisvastuun perusteella. Sellainen yhteisö ei ollut eikä voinutkaan olla sosialismin ituna tai perustana.

Plehanov osoitti, kuinka pahasti narodnikit erehtyivät väit- täessään, ettei työväenluokka esitä vallankumouksellisen etu- joukon osaa yhteiskunnan uudistamisessa. Vallankumoukselli- sen etujoukon osa ei kuulu talonpojille, vaan työläisille. Talon- pojat harjoittavat pientaloutta ja ovat hajallaan. Heillä on vähemmän kykyä tehdä tietoista poliittista aloitetta, ja he ovat vähemmän alttiita sosialistiselle opille, vaikeammin järjestettävissä. Toisin on suureen tehdastuotantoon sidotun proletariaatin laita. Proletariaatin lukumäärä kasvaa jatkuvasti, proletariaatti on altis sosialismin aatteille ja kykenee järjestäytymään. Val- lankumouksellisten tehtävänä on kehittää työläisten tietoisuutta, omatoimisuutta ja järjestyneisyyttä. Kaikki voimat on keskitet- tävä sosialistisen työväenpuolueen luomiseen. Vallankumouksel- listen päätehtävänä nykyisin on sosialistisen propagandan harjoittaminen työläisten keskuudessa.

Plehanov arvosteli niitä erheellisiä käsityksiä, joita narodni- keilla oli yhteiskunnasta. Teoksissaan hän rikastutti marxilaista materialismia. Erittäin tärkeä merkitys oli tässä suhteessa hänen kirjallaan „Monistisen historiankäsityksen kehityksestä”, joka julkaistiin 1895. Narodnikit kielsivät yhteiskunnan kehi- tyksen objektiivisten lakien olemassaolon ja olivat sitä mieltä, että historiaa tekevät yksityiset etevät persoonallisuudet, san- karit, että maailmaa johtavat aatteet. He väittivät, että intelligenssillä on ratkaiseva vaikutus yhteiskunnassa ja että historian pyörän kääntäminen suuntaan tai toiseen riippuu intelligenssin tahdosta. Yhteiskunnan elämää ja kehitystä eivät kuitenkaan määrää etevien persoonallisuuksien toiveet eivätkä aatteet, vaan yhteiskunnallisen tuotannon aineelliset edellytyk- set, tuotantotapojen muutokset. Kansa, juuri se on historian todellinen luoja. Aatteista tulee aineellinen voima vasta silloin, kun ne valtaavat joukot. Eteville persoonallisuuksilla on tärkeä osuus vain sikäli, mikäli he ilmaisevat oikein yhteiskunnan kehityksen ajankohtaisia tarpeita. Etevimmätkin persoonallisuud- det kärsivät väistämättömästi tappion, jos he eivät käsitä historiallisia oloja, jos heidän toimintansa on ristiriidassa yhteiskunnan tarpeiden kanssa. Vain marxilaisuus tekee mah- dolliseksi historiallisen kehityksen lakien oikean tiedostamisen yhteiskunnan uudistamiseksi. Plehanovin kirjalla „Monistisen historiankäsityksen kehityksestä” oli suuri merkitys tietee- lisen, materialistisen maailmankatsomuksen propagoimisessa. V. I. Lenin on huomauttanut, että tämä kirja „on kasvattanut kokonaisen sukupolven venäläisiä marxilaisia” (Teokset, 16. o s a, s. 265).

„Työn vapautus” ryhmän ohjelmalla oli suuri merkitys Venäjän marxilaisessa työväenliikkeessä. Siihen aikaan nähden siinä määriteltiin ylipäänsä oikein venäläisten marxilaisten taistelutie ja tehtävät. Siinä tähdennettiin, että vain työväenluokka käy itsenäistä taistelua sosialismin puolesta. Proletariaatin lopullinen päämäärä on uuden yhteiskuntajärjestelmän, kommunismin, pystyttäminen kapitalismin tilalle. Ennakkoehtona tämän päämäärän saavuttamisessa on, että työväenluokka valloittaa valtiovallan. Ohjelmassa julistettiin välttämättömäksi perustaa vallankumouksellinen työväenpuolue, jonka ensimmäisenä poliittisena tehtävänä on itsevaltiuden kukistaminen.

„Työn vapautus” ryhmä murskasi sen narodnikkilaisen harhaluulon, että Venäjä saattoi siirtyä siihen aikaan suoraan sosialismiin. Tuo käsitys oli sekä teoreettisesti että historiallisesti väärä. Vallankumouksellisen taistelun päivänpolttavimpana kysymyksenä oli maaorjuuden jäännösten hävittäminen, itsevaltiuden kukistaminen, siis maassa oli odotettavissa välittömästi porvarillinen eikä sosialistinen vallankumous. Tämän toteaminen oli Venäjän ensimmäisen marxilaisen ryhmän eittämätön ansio.

Mutta ryhmällä oli epäselvä käsitys luokkien sijoittumisesta tulevassa porvarillisessa vallankumouksessa. Ryhmä ei kyennyt määrittämään oikein talonpoikaiston paikkaa ja osaa vallankumouksessa, vaan otti tässä kysymyksessä epäjohdonmukaisen ja ristiriitaisen kannan. Eräissä teoksissaan Plehanov sanoi virheellisesti, että proletariaatin pitää poliitikassaan ottaa lukuun porvariston apu, mutta sivuutti huomiotta talonpoikaiston vallankumouksellisen osuuden. Lausuttiin myös ajatus, että porvaristoa ei pidä toistaiseksi pelästyttää sosialismin „punaisella aaveella” ja että siksi ohjelman pitää olla sellainen, jonka allekirjoittaisivat liberaalitkin. Tuleva Venäjän työväenpuolue kuviteltiin niiden sosialidemokraattisten puolueiden kaltaiseksi, joita siihen aikaan oli Länsi-Euroopassa. Kaikki nämä virheelliset katsomukset edistivät sittemmin ryhmän jäsenten loittomemista marxilaisuudesta ja johtivat heidät opportunistin leiriin.

Engels tervehti Venäjän ensimmäisen marxilaisen järjestön perustamista. Plehanov oli mukana perustamassa II Internationalea, jonka ensimmäisessä kongressissa v. 1889 hän piti puheen.

„Työn vapautus” ryhmä esitti huomattavaa osaa Venäjän historiassa. Plehanovin teoreettiset teokset rikastuttivat Venäjän kulttuuria. *Marxilaisuudesta tuli Venäjän yhteiskunnallisen ja vallankumouksellisen ajattelun suunta.* Narodnikkilaisuuden jakamattoman herruuden kausi Venäjän vallankumouksellisessa liikkeessä oli päättynyt. Marxilaisen arvostelun osuvista iskuista murtuivat perinnäiset vallankumouksellisen ideologian narodnikkilaiset perustukset.

Mutta narodnikkilaisuuden aatteellinen tappio ei silti ollut vielä likimainkaan täydellinen. Narodnikkilaisuuden vaikutus oli yhä suuri vallankumouksellisen intelligenssin ja valvutuneiden työläisten keskuudessa ja narodnikkilaisuus oli pahin aatteellinen este marxilaisuuden tiellä. Marxilaisuus raivasi itselleen tietä taistelua käyden, tunkeutuen yhä syvemmälle vallankumoukselliseen liikkeeseen ja vaikuttaen yhä voimakkaammin moniin narodnikkeihin. Siitä on todistuksena Aleksandr Iljitš Uljanovin (V. I. Leninin vanhimman veljen) ryhmän toiminta. Ryhmän ohjelmassa tuntuu marxilaisuuden vaikutus: sosialismi katsotaan kapitalismin kiertämättömäksi seuraukseksi, työläisille annetaan suuri merkitys sosialistisen puolueen ydinjoukkona. Mutta poliittinen taistelu ymmärretään vielä salaliittolais-terroristisessa hengessä. Ryhmä itse nimitti itseään „„Narodnaja volja” puolueen terroristiryhmäksi”. Ryhmän murhayritys tsarina vastaan maaliskuun 1. p:nä 1887 epäonnistui. Ryhmän johtajat, heidän joukossaan myös A. I. Uljanov, teloitettiin.

Marxilaisuus saattoi levitä ja vakiintua Venäjällä vain taistelussa narodnikkilaisuutta vastaan.

„Työn vapautus” ryhmän toiminta raivasi tietä marxilaisen työväenpuolueen luomiselle Venäjällä. Mutta tällä ryhmällä ei ollut käytännöllistä yhteyttä työväen joukkoliikkeeseen. Lenin on määritellyt tarkasti tämän ensimmäisen marxilaisen järjestön paikan Venäjän työväenliikkeen ja proletaarisen puolueen historiassa.

„„Työn vapautus” ryhmä loi sosialidemokratialle ainoastaan teoreettisen perustan ja otti ensi askeleen työväenliikettä kohti” (Teokset, 20. osa, s. 269).

Narodnikkilaisuuden teorian ja käytännön kriittinen tarkistus tapahtui myös Venäjällä. Vallankumousmielisen nuorison salaisissa kokouksissa käytiin kiihkeitä väittelyjä ja etsittiin hellittämättä uusia taisteluteitä. Suuri vaikutus vallankumouksellisiin piireihin oli „Työn vapautus” ryhmällä, joka oli toiminnallaan horjuttanut tuntuvasti narodnikkilaisuuden vaikutusvaltaa. Vallankumouksellisen ajattelun kehitys pohjautui työväenliikkeeseen, joka voimistui jatkuvasti Venäjällä alkaneesta ankarasta poliittisesta taantumuksesta huolimatta. Lakkoja ja levottomuuksia oli 80-luvulla 446, 90-luvun alkupuoliskolla oli 232 lakkoa, joihin osallistui 157 tuhatta työläistä.

Järjestyneisyytensä puolesta oli erikoisemmin huomattava Morozovin tehtaan työläisten lakko Orehovo-Zujevossa tammi-kuussa 1885. Lakon johdossa olivat kyvykkäät miehet Pjotr Moisejenko ja Vasili Volkov. Moisejenko oli ollut aikaisemmin „Pohjois-Venäjän liiton” jäsen ja joutunut kokemaan sekä vankila- että karkotuspaikkaelämää. Aktiivisimpien työläisten salaisessa neuvottelukokouksessa laadittiin tehtailijalle esitettävät vaatimukset entiseen työhinnotteluun palaamisesta ja sak-

kojen pienentämisestä. Työläisten lujus ja pelottomuus hämmästyttivät laajoja yhteiskuntapiirejä ja säikyttivät tsaarin hallitusta. Lakko tukahdutettiin aseellisin voimin. Noin 600 työläistä karkotettiin, 33 asetettiin syyteeseen. Oikeudessa paljastui kuitenkin niin järkyttävä kuva työläisiä kohtaan harjoitetusta ilkeimmästä, että jopa tsaristisenkin oikeuden valamiehet vastasivat syytöskirjelmän kaikkiin 101 kohtaan: „Syytön”. Taantumuksilehti „Moskovskije vedomosti” kirjoitti kiukustuneena „sadasta yhdestä kunnialoukuksesta Venäjälle ilmaantuneen työväenkysymyksen kunniaksi”. Vaikka oikeus julistikin Moisejenkon ja Volkovin syyttömiksi, santarit eivät päästäneet heitä kynsistään. Heidät karkotettiin. Volkov kuoli kohta sen jälkeen. Moisejenkosta tuli myöhemmin bolševikki.

Morozovin lakko puhui työläisten luokkasolidarisuuden ja tietoisuuden heräämisestä. Työläiset tajusivat johdon ja järjestön merkityksen. Kun Volkov ja Moisejenko tuotiin oikeussaliin, kaikki salissa olleet työläiset nousivat seisomaan ja kumarsivat heille syvään.

Tsaarin hallituksen oli pian pakko säätää laki sakoista, joka jonkin verran rajoitti kapitalistien mielivaltaa.

Morozovin lakko muodostui merkkitapaukseksi Venäjän työväenliikkeessä. V. I. Lenin luonnehti sen joukkolakoksi, jossa oli mukana yksityisiä sosialisteja. Morozovin lakko oli paljonpuhuva todistus siitä, kuinka mahtavaksi voimaksi työväenluokka voi lujan järjestön johtamana muuttua.

Proletariaatin taistelu edisti vallankumouksellisen ajattelun kehittymistä marxilaisuuden suuntaan. Ulkomaisen „Työn vapautus” ryhmän ohella marxilaisia ilmaantui myös Venäjällä, ennen kaikkea Pietarissa. Talvella 1883/84 Pietarissa syntyi marxilainen järjestö, joka otti nimekseen „Venäjän sosialidemokraattien puolue” ja joka tunnetaan historiassa Blagojevin ryhmänä. Sen järjestäjänä oli Pietarin yliopistossa opiskellut bulgarialainen D. Blagojev, josta myöhemmin tuli Bulgarian sosialidemokraattisen ja sitten myös kommunistisen puolueen perustaja.

Blagojevin ryhmän ja „Työn vapautus” ryhmän välille järjestyi pian yhteys. Blagojevin ryhmä alkoi propagoida marxilaisuutta Pietarin työläisten ja ylioppilaiden keskuudessa. Se järjesti noin 15 työläiskerhoa. Vuonna 1885 ryhmä julkaisi salaisesti kaksi numeroa „Rabotši” lehteä. Tämä oli ensimmäinen sosialidemokraattinen työväenlehti Venäjällä.

Tsaarin poliisi pääsi ryhmän jäljille ja hajotti sen vuoden 1887 alussa. Mutta Blagojevin ryhmän kolmivuotinen toiminta ei ollut jättämättä jälkiä. Sen kylvämät siemenet orastivat. Ryhmä oli antanut alun marxilaisuuden järjestelmälliselle propagandalle työläisten keskuudessa maan valtiollisessa keskuksessa Pietarissa.

Syksyllä v. 1885 syntyi Pietarissa toinenkin marxilainen järjestö, joka myöhemmin otti nimekseen „Pietarin tehtaalaisten yhdistys”. Sen järjestäjänä oli P. V. Totšisski. Blagojevin ja Totšisskin ryhmät toimivat vielä erillään, ne eivät olleet yhteydessä keskenään. „Yhdistyksen” ansiota oli lujien organisatoristen yhteyksien järjestäminen eturivin työläisiin. Sen kerhoissa kasvoivat sellaiset mainiot työläisvallankumoukselliset kuin J. A. Afanasjev (Klimanov) ja V. A. Selgunov. Totšisskista, Selgunovista ja Klimanovista tuli myöhemmin bolševikkipuolueen jäseniä.

Vuonna 1888 poliisi hajotti „Yhdistyksen”. Vangitsemiselta välttyneet työläiset jatkoivat perinteitä uudessa järjestössä, joka muodostui vv. 1888—1889. Se tunnetaan järjestäjänsä nimen mukaisesti M. I. Brusnevin ryhmänä. Brusnevin ryhmästä muodostui vähitellen eheä järjestö. Melkein kaikissa Pietarin kaupunginosissa oli tähän ryhmään kuuluvia kerhoja. Yhteensä lasketaan olleen noin 20 kerhoa, joissa kussakin oli 6—7 työläistä. Perustettiin ensimmäinen työläisnaisten marxilainen kerho.

Brusnevilaiset pyrkivät lähemmäksi työläisiä. Eräiden lakkojen yhteydessä he julkaisivat julisteita. Valveutuneet työläiset osallistuivat v. 1891 demokraattisen kirjailijan N. V. Selgunovin hautajaisiin. Heidän kantamassaan seppeleessä oli kirjoitus: „N. V. Selgunoville, vapauden ja veljeyden tien osoittajalle, Pietarin työläisiltä”. Samana vuonna brusnevilaiset järjestivät ensimmäisen kerran Venäjällä vappujuhlan vieton. Kaupungin lähistössä pidettyyn salaiseen kokoukseen osallistui 70—80 työläistä. Työläiset itse pitivät puheita, joita sitten salaisesti painettiin ja levitettiin laajalti. Nämä olivat valveutuneiden työläisten ensimmäisiä sosialidemokraattisia mielenosoituksia, mutta joukkoliike vielä puuttui.

Ryhmän monista jäsenistä tuli sosialidemokraattisen liikkeen aktiivisia osanottajia. Työmies F. A. Afanasjev oli myöhemmin puolueen huomattava toimihenkilö.

Vuonna 1892 santarmit hajottivat Brusnevin ryhmän. Jäljelle jäi vain pieni ydinryhmä, joka säilytti yhteyden muutamiin työläiskerhoihin.

80-luvun loppuun mennessä marxilaisuus leviää Venäjän monille seuduille. Marxilaisia kerhoja ilmaantuu Moskovaan. Erääksi marxilaisuuden propagandan seuduksi muodostuu Volganvarren alue: Kasaani, Samara (Kuibyšev), Nižni-Novgorod (Gorki). Siellä vallankumouksellisten siirtymisessä marxilaisuuden kannalle oli suuri vaikutus N. J. Fedosejevilla, kyvykkäällä ja antaumuksellisella vallankumousmiehellä, joka menehtyi myöhemmin Siperiassa karkotuspaikalla. Marxilaisia kerhoja syntyy Ukrainassa — Kievissä, Harkovissa, Odessassa, Jekaterinoslavissa (Dnepropetrovskissa). Ensimmäisten marxilaisten

kerhojen järjestäjänä Ukrainassa oli huomattava vallankumousmies J. D. Melnikov.

Venäjän ensimmäisiä marxilaisia oli Vladimir Iljitš Lenin (Uljanov), bolševikkipuolueen, kommunistipuolueen, perustaja ja johtaja. Seitsemäntoistavuotiaana nuorukaisena hän osallistui v. 1887 Kasaanin vallankumouksellisiin ylioppilaslevottomuksiin, ja hänet vangittiin ja karkotettiin. Siten Lenin astui vallankumouksellisen taistelun tielle. Kiihkeä viha kaikkea mielivaltaa ja sortoa vastaan ja palava rakkaus tavallista työihmistä kohtaan tekivät V. I. Leninistä vallankumousmiehen. Hän omisti koko elämänsä taistelulle työtätekevien vapauttamiseksi sorrosta ja riistosta, taistelulle ihmiskunnan onnellisen tulevaisuuden puolesta. Lenin omaksui venäläisten vallankumouksellisten, edeltäjiensä, perinteet: mitä suurimman sankaruuden ja antaumuksellisen itseuhrautuvaisuuden, mutta lähti kulkemaan toista, oikeaa tietä, vallankumouksellisen marxilaisuuden tietä.

V. I. Lenin tutki Marxin ja Engelsin teoksia ja hänestä tuli vakaumuksellinen marxilainen. Vuoden 1888 lopulla hän osallistui erään kasaanilaisen marxilaisen kerhon toimintaan. Vuonna 1889 V. I. Lenin siirtyi Samaraan, järjesti siellä marxilaisen kerhon ja otti yhteyden Nižni-Novgorodin, Vladimirin ja Pietarin marxilaisiin. Lenin esitti jo silloin huomattavaa osaa marxilaisuuden levittämisessä Venäjällä. Lenin näki, että marxilaisuus oli mahtava ase maailman vallankumouksellisessa uudistamisessa, työtätekevien vapauttamisessa taloudellisesta, poliittisesta ja henkisestä orjuudesta.

Marxilaisen teorian käsittäminen kirjanoppineesti, abstraktisesti oli vierasta Leninille. Hänelle marxilaisuus oli aina elävä ohje vallankumoukselliseen toimintaan eikä kuollut dogmi. Omaksuttuaan marxilaisuuden Lenin ryhtyi jo vallankumouksellisen toimintansa alussa ratkaisemaan venäläisten marxilaisten mitä tärkeintä *teoreettista* tehtävää — tutkimaan kaikinpuolisesti Venäjän silloista yhteiskunnallis-taloudellista järjestelmää, taloudellista kehitystä ja luokkasuhteita. Sitä tekemättä ei voitu murskata narodnikkilaisuutta lopullisesti eikä kehittää tieteellisesti työväenpuolueen ohjelmaa ja taktiikkaa Venäjällä.

Keväällä 1893 kirjoituksessaan „Uusia taloudellisia muutoksia talonpoikaiselämässä” — ensimmäisessä säilyneessä kirjallisuudessa teoksessaan — V. I. Lenin esitti joukon tärkeitä ajatuksia. Hän todisti, että talonpoikaiston keskuudessa on muodostunut syvällistä taloudellista eroavuutta ja luokkaristiriitoja, että talonpoikaisto jakautuu kolmeksi perusrühmäksi, köyhien, keski-varakkaiden ja varakkaiden talonpoikain ryhmäksi, että kapitalismi kehittyy Venäjällä hillittömällä voimalla. Tämä kirjoitus osoittaa, kuinka mestarillisesti nuori V. I. Lenin sovelsi marxilaisuuden metodia analysoidessaan Venäjän elämän mitä monimutkaisimpia kysymyksiä.

Vuodet 1883—1884 olivat Venäjän sosialidemokraattisen liikkeen hitaan ja vaikean kasvun kautta. Uuden, marxilaisen opin kannattajia oli hyvin vähän. Koko valtavassa maassa oli alun toistakymmentä pientä marxilaista ryhmää ja kerhoa ja vain suurimmissa kaupungeissa. Nämä kerhot harjoittivat propagandaa vain kehittyneimpien työläisten keskuudessa, poliittista joukkotyötä ne eivät tehneet. Sosialidemokratia eli silloin, kuten Lenin sanoi, sikiökehityksensä kautta.

Narodnikkeja vastaan käydyssä aatteellisessa taistelussa karaistuivat ensimmäiset venäläiset marxilaiset. Tieteellisen sosialismin oppi valaisi heille kirkkaalla valollaan tulevien taistelujen tien, he levittivät tietojaan työläisten keskuuteen. Vallankumouksellisissa kerhoissa käytiin ankaraa taistelua marxilaisten ja narodnikkien välillä. Yhä useammista valveutuneista työläisistä ja vallankumouksellisista intelligenteistä tuli vakuumuksellisia marxilaisia. 80-luvun lopun ja 90-luvun alun marxilaisten polvesta nousi bolševikkipuolueen huomattavia toimihenkilöitä: M. F. Vladimirski, V. V. Vorovski, L. B. Krasin, G. M. Kržižanovski, V. K. Kurnatovski, A. V. Lunatšarski, M. N. Ljadov, N. A. Semaško, P. I. Stutška, M. G. Tshakaja, A. D. Tsjurupa, V. L. Schanzer (Marat), A. G. Schlichter ja monia muita. Marxilaisuuden aatteiden vaikutuspiirissä kasvoivat noina vuosina tulevat proletaariset kirjailijat A. M. Gorki ja A. S. Serafimovitš. Marxilaisuus oli muodostumassa huomattavaksi voimaksi maan henkisessä ja poliittisessa elämässä. Narodnikkilaisuuden vaikutusvaltaa oli tuntuvasti horjutettu.

LYHYITÄ YHTEENVETOJA

Kapitalismin kehittyessä ja teollisuusproletariaatin ilmaantuessa 19. vuosisadan jälkipuoliskolla tsaristisella Venäjällä vallankumouksellinen taistelu kiihtyi yhä voimakkaammaksi. Se ilmeni työväenliikkeenä, talonpoikaislevottomuuksina ja vallankumouksellisten järjestöjen toimintana.

Alussa sosialismin oppi ja työväenliike olivat Venäjällä toisistaan erillään, kuten aikoinaan kaikissa muissa maissa, joissa syntyi vallankumouksellista taistelua. Vähitellen, Venäjän työväenliikkeen pohjalla, narodnikkilaisuuden vararikon seurauksena ja Länsi-Euroopan proletariaatin saavuttamien menestysten vaikutuksen alaisina syntyivät ensimmäiset marxilaiset järjestöt Venäjällä. Plehanovin v. 1883 järjestämä „Työn vapautus” ryhmä antoi narodnikkilaisuudelle tuntevan aatteellisen iskun ja otti ensimmäisen askeleen työväenliikettä kohti.

Marxilaisuus kehittyi ja lujittui Venäjällä taistelussa narodnikkilaisuutta vastaan. Mutta vanhat ja aikansa eläneet katsomukset eivät koskaan luovuta paikkaansa ilman sitkeää ja raivokasta vastustusta. Narodnikkilaisuutta vastaan piti käydä vuosikautia päättävistä aatteellista taistelua, ennen kuin marxi-

laisuus voitti ja muodostui Venäjän työväenliikkeen aatteelliseksi perustaksi.

Ensimmäiset marxilaiset ryhmät ja kerhot eivät olleet vielä yhteydessä työväenliikkeeseen. 90-luvun puoliväliin asti marxilaisuus pysyi Venäjällä aatteellisena virtauksena, jolla ei ollut vielä yhteyttä työväenliikkeeseen. Proletariaatin taistelun kehitys ja marxilaisten järjestöjen toiminta loivat edellytykset tieteellisen sosialismin ja työväen joukkoliikkeen yhdistämiselle, marxilaisen puolueen syntyemiselle Venäjällä. Tehtävänä oli marxilaisen puolueen luominen, ja tämän tehtävän ratkaisi V. I. Lenin.

Venäjän työväenluokan ja vallankumouksellisen liikkeen historiassa alkoi uusi kausi.